

Handläggare
Hanna Markkula
Telefon: 08-508 10 133

Till
Östermalms Stadsdelsnämnd
sammanträde 2013-08-22

Översyn av ersättningsmodell för vård- och omsorgsboenden

Remiss från Kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Göran Månsson
stadsdelsdirektör

Marianne Snell
avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har haft i uppdrag att genomföra en översyn av nuvarande ersättningsmodell inom vård- och omsorgsboende för äldre. Arbetet har huvudsakligen utförts inom Äldreförvaltningen. Den nuvarande ersättningsmodellen har tre ersättningsnivåer vilka fastställs utifrån en vårdbehovsmätning av den enskildes omvårdnadsbehov. En stelbenthet i bemanningsfrågan har dock gjort att utförarna inte kunnat anpassa bemanningen efter nivåerna så som ursprungligen var tänkt. Nivåbedömningarna tar också onödigt mycket arbetstid, tid som i stället skulle kunna användas för bättre planering av insatser för den enskilde.

Den kanske allvarligaste invändningen mot nivåsystemet är det medfört att utförarna för att få upp ersättningsnivåerna tvingas fokusera på och framhålla de boendes problem i stället för deras resurser. Nivåerna motverkar därigenom ett *salutogent* förhållningssätt i vården.

Utifrån översynen föreslås återgång till endast en ersättningsnivå. Den nya ersättningsmodellen föreslås dock ha en vårddygnersättning som är differentierad utifrån om platserna har demens- eller somatisk inriktning. Stadsdelsförvaltningen tillstyrker förslaget.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Stadsdelsförvaltningens äldreomsorgsavdelning. Lokala pensionärsrådet tar har tagit del av remissen. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett och landstinget har fått ärendet för information/-samråd.

Bakgrund

Valfrihetssystemet inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden infördes 2008 vilket bl a innebar att en ny ersättningsmodell i tre nivåer introducera-

des. Tanken med ersättningsmodellen var att utförarna skulle kunna anpassa bemanningen utifrån den enskildes behov av insatser. Både beställare och utförare har under åren emellertid framfört synpunkter på nuvarande ersättningsystem. Socialstyren har i föreskriften om ansvaret för personer med demenssjukdom och bemanning i särskilda boenden (SOFS 2012:12) stärkt kraven på bemanning i boenden för dementa. Det innebär bland annat att biståndshandläggare även ska fatta beslut om vilka insatser den enskilde ska ha i boendet och det åligger utförare att bemanna så de beviljade behoven tillgodoses.

Kommunstyrelsen har, mot bakgrund av framförda synpunkter och Socialstyrelsens föreskrifter, haft i uppdrag att genomföra en översyn av nuvarande ersättningsmodell inom vård- och omsorgsboende. Huvuddelen av arbetet med översynen har lagts på Äldreförvaltningen Kommunstyrelsen har nu begärt yttrande från samtliga stadsdelsnämnder med anledning av förslaget till ny ersättningsmodell. Ytrandet ska vara Kommunstyrelsen tillhanda senast den 6 september.

Nuvarande ersättningsmodell

I den nuvarande ersättningsmodellen fastställs ersättningsnivå genom att biståndshandläggaren genomför en vårdbehovsmätning av den enskildes individuella omvårdnadsbehov. Detta görs i samband med inflyttning till ett boende samt vid förändrat behov och handläggaren använder fyra olika mätinstrument. Ersättningen utgår i nivå 1, 2 eller 3 samt som en lokalschablon till privata utförare. Det finns ett antal regler som påverkar utförarens ersättning, bland annat kring sjukhusvistelse eller tom plats.

Majoriteten, 73 %, av alla bedömningar ligger i mellannivån 2. I översynen har konstaterats att nivåfördelningen varit relativt konstant över tid och att det finns vissa skillnader mellan olika delar av staden, vilket kan bero på demografiska och kulturella skillnader och olika tolkning av tillämpningsanvisningar. Översynen ser fördelar med vårdbehovsmätningarna men nackdelen är att de är resurskrävande och ger utrymme för olika tolkningar.

Tanken med differentierad ersättning var att bemanningen ska kunna anpassas efter de boendes behov. Bemanningsfrågan har dock blivit mer stelbent än man ursprungligen trodde. Det har på grund av arbetsrättsliga och avtalsmässiga faktorer varit svårt att tillämpa en mer flexibel bemanning efter de boendes behov och ersättningsnivåer.

Den kanske allvarligaste invändningen mot nivåsystemet är det medfört att utförarna för att få upp ersättningsnivåerna tvingas fokusera på och framhålla de boendes problem i stället för deras resurser. Nivåerna motverkar därigenom ett *salutogent* förhållningssätt i vården.

Förslag till ny ersättningsmodell

Utifrån översynen föreslås återgång till fast vårddygnersättning för boenden inom valfrihetssystemet. Ersättningen föreslås bli differentierad endast utifrån om platserna har demens- eller somatisk inriktning.

Detta innebär att dagens vårdtyngdsmätningar inte behöver göras för att fastställa ersättningsnivå. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter om ansvaret för personer med demenssjukdom och bemanning i särskilda boenden ska biståndshandläggare fr o m 2014 även fatta beslut om vilka insatser den enskilde ska ha i boendet. Det finns idag ett kartläggningsinstrument i Paraplysystemet som används för att kartlägga den enskildes behov av insatser vid biståndsutredning. Enligt förslaget kan detta, med vissa anpassningar, ersätta vårdtyngdsmätningarna.

Den nya ersättningen är beräknad utifrån dagens faktiska kostnader. Ersättningen föreslås motsvara en personalbemanning på 1,06 årsarbetare på demensboendena och 0,98 årsarbetare på boende med somatisk inriktning. I förslaget tydliggörs att ersättningen ska ses som genomsnittlig och det är utförarens ansvar att disponera resurserna så att bemanningen anpassas efter de boendes behov.

Ersättningen blir alltså något högre för platser med demensinriktning. I huvudsak beror detta på att medlen från stadens satsning på ökad bemanning i demensboenden läggs direkt på ersättningen, vilket inte har varit fallet sedan tidigare. Ersättningsbeloppen föreslås fastställas av Kommunfullmäktige i budget 2014. Det föreslås inga ändringar vad gäller ersättning för tom plats eller ersättning vid parboende. Däremot föreslås att regeln kring kostavdrag vid frånvaro tas bort samt att det genomförs en översyn av nuvarande lokal- och schablon.

Förvaltningens synpunkter

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget till ny ersättningsmodell. Staden har i genomförda översyn varit lyhörd för aktuella synpunkter och erfarenheter. Förslaget är väl genomarbetat med ett hänsynstagande till många faktorer.

Grundtanken med nuvarande ersättningsmodell var god. Den enskildes vårdbehov styr ersättningen till utföraren och utföraren får en ersättning som baserar sig på detsamma oavsett inriktning på boendet. En stelbenthet i bemanningsfrågan har dock gjort att det inte har gått att anpassa bemanningen efter nivåerna så som var tänkt. Nivåbedömningarna är också onödigt tidskrävande, tid som i stället skulle kunna användas till bättre planering av insatserna på individnivå,

Den kanske allvarligaste invändningen mot nivåsystemet är det medfört att utförarna för att få upp ersättningsnivåerna tvingas fokusera på och framhålla de boendes problem i stället för deras resurser. Nivåerna motverkar därigenom ett *salutogent* förhållningssätt i vården.

Som det framgår av förslaget är systemet med vårdtyngdsmätning en administrativt resurskrävande uppgift. Samtidigt har vårdtyngdsmätningarna medverkat till en tätare dialog mellan utförare och beställare även efter inflyttning till boendet. Inom förvaltningen arbetar idag drygt två årsarbetare med upp-

giften och resurserna kan användas till att, i enlighet med Socialstyrelsen nya krav, fortsätta med den individuella uppföljningen på boendena.

Förvaltningen använder idag kartläggningsinstrumentet vid alla biståndsutredningar. Det är väl inarbetat och kan som förvaltningen ser det mycket väl användas för att följa upp den enskilde behov i vård- och omsorgsboende. Däremot ser förvaltningen gärna att det arbetas fram någon form av förenklad metod för uppföljning samt skrivning vid beslut och beställning till vård- och omsorgsboende, t ex hjälp med måltider eller social stimulans.

Idag upplever ofta beställare och utförare att fokus i diskussionen handlar om den enskilde befinner sig i ”rätt nivå” vilket tyvärr leder till att mindre koncentration läggs på planering av insatser. Utförarnas ekonomiska osäkerhet kommer i och med den nya ersättningsmodellen att försvinna och således minimera diskussionerna om rätt ersättning. Däremot kommer fortsatt arbete att krävas för att minska kostnader kring tomma platser.

Det är positivt att förslaget tydliggör att ersättningen ska ses som genomsnittlig och det är utförarens ansvar att disponera resurserna så att bemanningen anpassas efter de boendes behov. Förhoppningen är att den nya modellen ger utförarna bättre förutsättningar att planera sin verksamhet. Dock så innebär inte en ny ersättningsmodell att ingångna avtal kring bemanning och täthets-schema kan frångås och förvaltningen kommer liksom idag regelbundet att följa att avtalad bemanning följs.

Bilagor

1. Översyn av ersättningsmodellen för vård- och omsorgsboenden inom valfrihetssystemet – tjänsteutlåtande äldreförvaltningen
2. Översyn av ersättningsmodellen för vård- och omsorgsboenden – protokollsutdrag äldrenämnden